



Een jaar met corona: werk en inkomen

De coronapandemie heeft grote sociale en maatschappelijke gevolgen, die voor verschillende groepen anders uitpakken. Het Sociaal en Cultureel Planbureau deed onderzoek naar veranderingen sinds de uitbraak van corona voor zowel burgers als maatschappij. In dit factsheet staan de belangrijkste bevindingen op het gebied van werk en inkomen op een rij.

Werkloosheid

De werkloosheid steeg sterk in 2020, maar minder sterk dan verwacht.

- Eind 2020 lag de werkloosheid op 3,9%, bijna 1 procentpunt hoger dan in januari van dat jaar, maar niet zo hoog als halverwege 2020 nog werd voorspeld. In de maanden direct na de uitbraak van het coronavirus kreeg de arbeidsmarkt een flinke tik. Hoewel de steunmaatregelen van de overheid het werkgelegenheidsverlies beperkten, verdwenen er toch veel – vooral tijdelijke – banen. De werkloosheid nam daardoor sterk toe. In de resterende maanden van 2020 was de arbeidsmarkt echter vrij stabiel, en daalde de werkloosheid zelfs licht.
- De werkloosheid groeide vooral onder groepen die vaak een tijdelijk of flexibel contract hebben: jongvolwassenen, laagopgeleiden en mensen met een niet-westerse migratieachtergrond.

De steunmaatregelen remmen de groei van de werkloosheid, maar werknemers met een tijdelijk of flexibel contract profiteren hier minder van dan vaste krachten. Door de financiële steun

gaan er minder banen verloren, maar waar ze wél verdwijnen zullen veel werkgevers eerder hun flexibele dan hun vaste personeel ontslaan.

Inkomen

De meeste mensen ondervonden in 2020 weinig inkomensachteruitgang, maar een deel van de zelfstandigen en de werklozen werd wel hard geraakt.

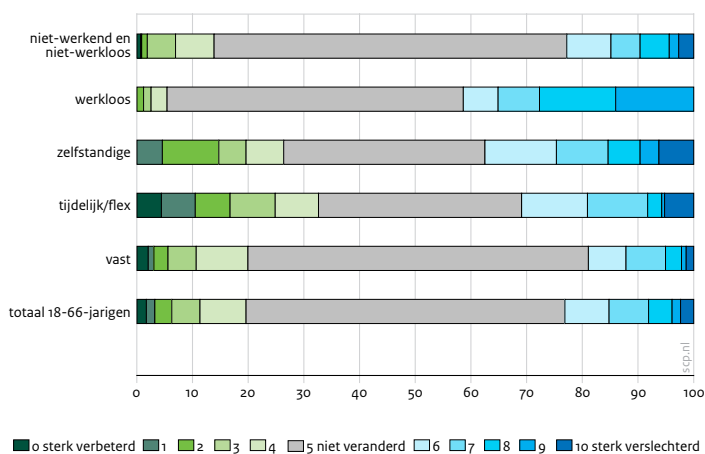
- Het merendeel van de bevolking in de werkzame leeftijd lijkt financieel nog tegen een stootje te kunnen. In het najaar van 2020 meldde 23% een achteruitgang in inkomen ten opzichte van begin dat jaar, waarbij het meestal om een bescheiden krimp ging. Dat zal onder meer te danken zijn aan het feit dat de steunmaatregelen van de overheid het werkgelegenheidsverlies beperkten. De afgenomen consumptiemogelijkheden zorgden waarschijnlijk zelfs voor een periode van intensiever sparen.
- Er zijn echter flinke onderlinge verschillen in inkomensgevolgen. Een deel van de zelfstandigen en mensen die werkloos zijn (geworden) heeft het financieel lastiger.

Beide groepen rapporteerden in oktober 2020 bovengemiddeld vaak een krimp van hun inkomen sinds begin 2020 (door 38%, respectievelijk 41%). Bovendien ging het vaker dan onder anderen om een vrij sterke tot sterke inkomensafname. Ook verwacht een relatief groot deel van de zelfstandigen, 29%, dat hun inkomen de komende twaalf maanden zal verslechteren.

De verwachting is dat de werkloosheid in 2021 zal stijgen en de omzet van een deel van de zelfstandigen verder onder druk zal staan door het aanhouden van de coronacrisis. Dat betekent dat het aantal huishoudens met financiële problemen, ondanks de steunmaatregelen, zal groeien.

Actief benaderen en ondersteunen van zulke huishoudens kan het ontstaan van problematische schulden voorkomen.

Figuur 1 Zelfgerapporteerde verandering in huishoudensinkomen sinds begin 2020, oktober 2020 (in procenten)



Bron: SCP (MEC 2020-oktober)

Welbevinden van werkkenden

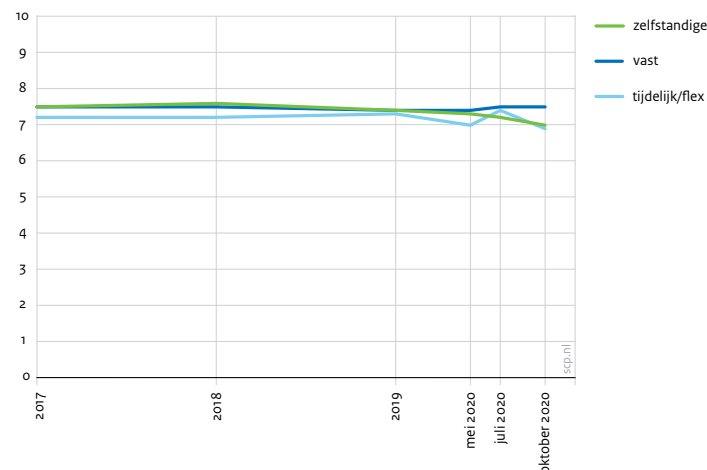
Baan- en inkomensverlies verminderen het welbevinden van mensen, zo is bekend uit eerdere jaren. De huidige situatie is echter uitzonderlijk. Aan de ene kant gingen werk- en baanonzekerheid niet eerder in de recente geschiedenis gepaard met de huidige gezondheidsrisico's, contactbeperkingen en vermindering van de bedrijvigheid. Aan de andere kant waren er niet eerder zulke omvangrijke steunmaatregelen van de overheid.

- Sinds de uitbraak van de coronapandemie daalde het welbevinden van twee groepen die de economische gevolgen aan den lijve ondervinden of daarvoor vrezen: zelfstandigen en werkkenden die hun risico op baanverlies als betrekkelijk groot inschatten. Beide groepen zijn nu minder tevreden met hun leven dan vergelijkbare zelfstandigen en mensen met een verhoogd risico op baanverlies uit eerdere jaren

(zelfstandigen: rapportcijfer 7,0 in oktober 2020 tegen 7,4 in 2019; werkkenden met een betrekkelijk groot risico op baanverlies: rapportcijfers 6,8 en 7,2).

- Opvallend is dat werklozen niet ontevredener zijn dan werklozen van vóór de crisis, hoewel hun kansen op nieuw werk nu mogelijk wel kleiner zijn. Wel ervaren zij, zoals altijd het geval is, een lagere tevredenheid dan werkkenden.

Figuur 2 Tevredenheid met het leven, naar type dienstverband, 2017-2020 (in rapportcijfers)



Bron: CentERdata (LISS'17-'20); SCP (MEC 2020-juli en -oktober)

Scholingsdeelname werknemers in loondienst

De overheid wil graag dat werkkenden en werkgevers hun scholingsactiviteiten intensiveren nu er in sommige bedrijfssectoren veel minder werk is. Ze hoopt dat dit een overstap naar een andere werkgever of bedrijfssector vergemakkelijkt.

- In het begin van de coronacrisis daalde het aandeel werknemers dat de afgelopen 12 maanden scholing had gevolgd (april 2020: 32%, april 2019: 37%). Waarschijnlijk kwam dit door de contactbeperkingen en het nog niet op orde zijn van digitale cursussen. In oktober 2020 lag de scholingsdeelname van werknemers weer op vrijwel het oude niveau (36%). Werkgevers lijken dus vooralsnog niet extra in te zetten op scholing, of, als zij dit wel doen, vertaalt dit zich niet in een toegenomen deelname. De scholingsdeelname van zelfstandigen bleef heel 2020 vrij constant.

Als de samenstelling van de bedrijvigheid langdurig verandert, is extra inzet op scholing en begeleiding naar ander werk wenselijk. Daarbij moet ook voldoende aandacht zijn voor de groep die geen werkgever heeft (zelfstandigen, werklozen).